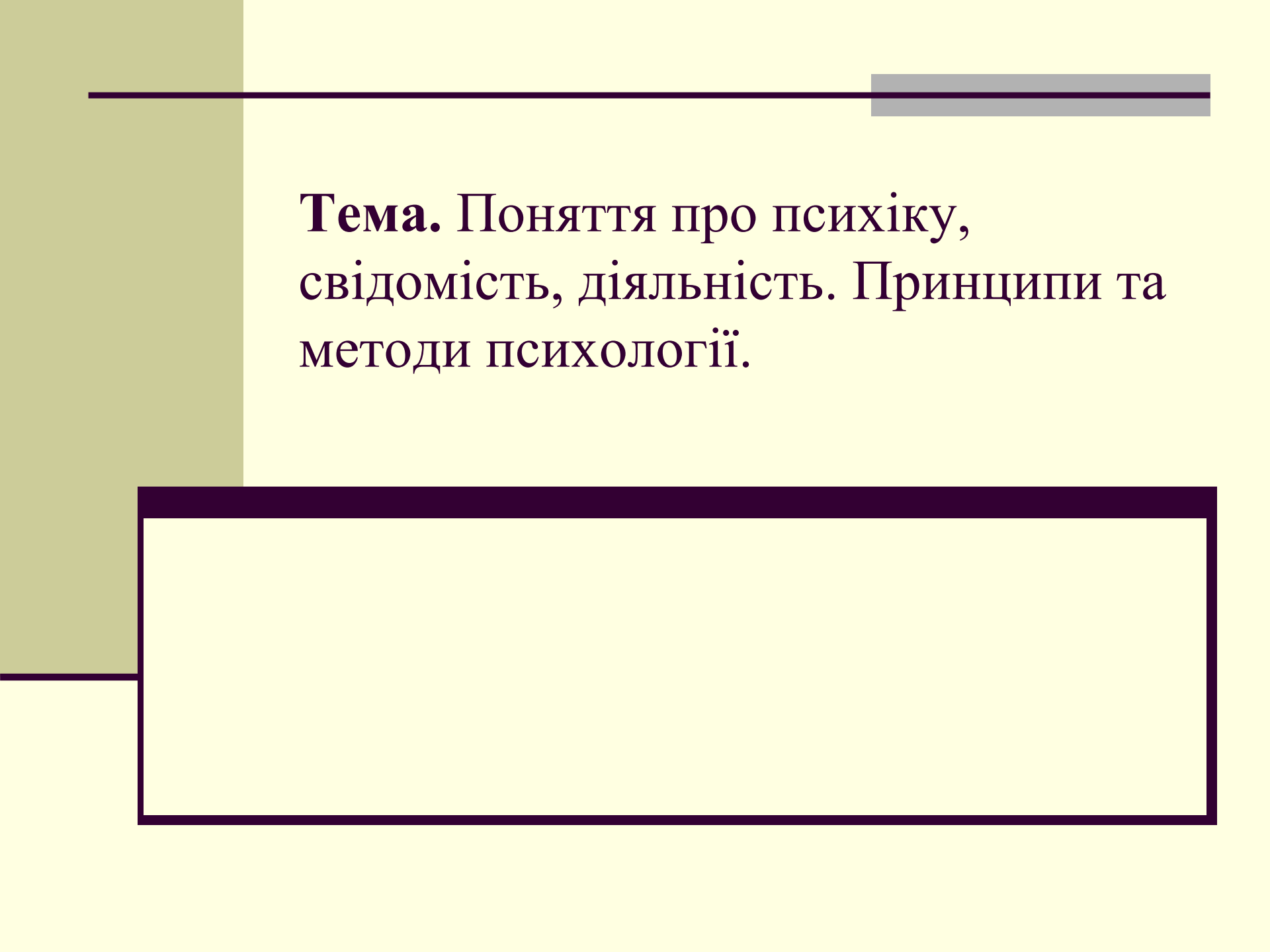

Тема. Поняття про психіку,
свідомість, діяльність. Принципи та
методи психології.

План

- 1. Поняття про психіку.
- 2. Свідомість.
- 3. Діяльність
- 4. Основні методологічні принципи в психології.
- 5. Методи психології.

1. Поняття про психіку.

Поняття про психіку та її основні функції

Оскільки сам предмет психології є досить складним та неоднозначним явищем і потребує подальших досліджень, то і визначення психіки повинне враховувати усі особливості його подвійної природи – **матеріальної** (біологічної) та **ідеальної**.

ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХІКУ

ПСИХІКА – це властивість високоорганізованої живої матерії, що полягає в активному відображенні суб'єктом об'єктивного світу, в побудові суб'єктом невідчужуваної від нього картини цього світу і регулювання на цій основі поведінки і діяльності.

ПСИХІКА – це суб'єктивний образ об'єктивного світу.

ПСИХІКА – це системна якість мозку.

ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ – це результат нейрофізіологічної діяльності мозку.

Єдність вищих психічних функцій утворює **СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ**.

СВІДОМІСТЬ – це вищий рівень психічного відображення і регулювання.

ПСИХІЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ

Наповнення психіки людини формується через **ПСИХІЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ** – це суб'єктивне виборче відображення об'єктивного світу. Завжди належить суб'єкту, поза суб'єкта не існує, і залежить від суб'єктивних особливостей.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ

- воно дає можливість правильно відображати навколишню дійсність, причому правильність відображення підтверджується практикою;
- сам психічний образ формується в процесі активної діяльності людини;
- психічне відображення поглиблюється і вдосконалюється;
- воно забезпечує доцільність поведінки та діяльності;
- воно переломлюється через індивідуальність людини;
- носить випереджаючий характер.

Основні функції психіки:

1. Відображення
дійсності.

2. Регуляція
поведінки.

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

**ПСИХІЧНІ
ПРОЦЕСИ**

**ПСИХІЧНІ
СТАНИ**

**ПСИХІЧНІ
ЯКОСТІ**

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

1. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ -

це динамічне відображення дійсності в різних формах психічних явищ.

Мають початок, розвиток і кінець (психічні реакції).

Викликаються як зовнішніми впливами,
так і подразненнями нервової системи,
що йдуть від внутрішнього середовища організму.

КЛАСИФІКАЦІЯ Психічних процесів

```
graph TD; A[КЛАСИФІКАЦІЯ Психічних процесів] --> B[Пізнавальні (когнітивні) – мислення, увага, пам'ять, відчуття і сприйняття]; A --> C[Вольові – рішення, виконання, вольове зусилля]; A --> D[Емоційні – почуття, переживання];
```

Пізнавальні (когнітивні)

– мислення, увага,
пам'ять, відчуття
і сприйняття

Вольові

– рішення, виконання,
вольове зусилля

Емоційні

– почуття, переживання

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

2. ПСИХІЧНИЙ СТАН

це відносно стійкий рівень психічної діяльності, який проявляється в підвищеній або зниженій активності людини.

КЛАСИФІКАЦІЯ

```
graph TD; A[КЛАСИФІКАЦІЯ] --> B[Емоційні стани  
(або настрої)  
(знижений, підвищений,  
життєрадісний,  
дисфоричний тощо)]; A --> C[Загальні психічні стани  
(наприклад, увага – зосереджена,  
розсереджена)];
```

Емоційні стани

(або настрої)
(знижений, підвищений,
життєрадісний,
дисфоричний тощо)

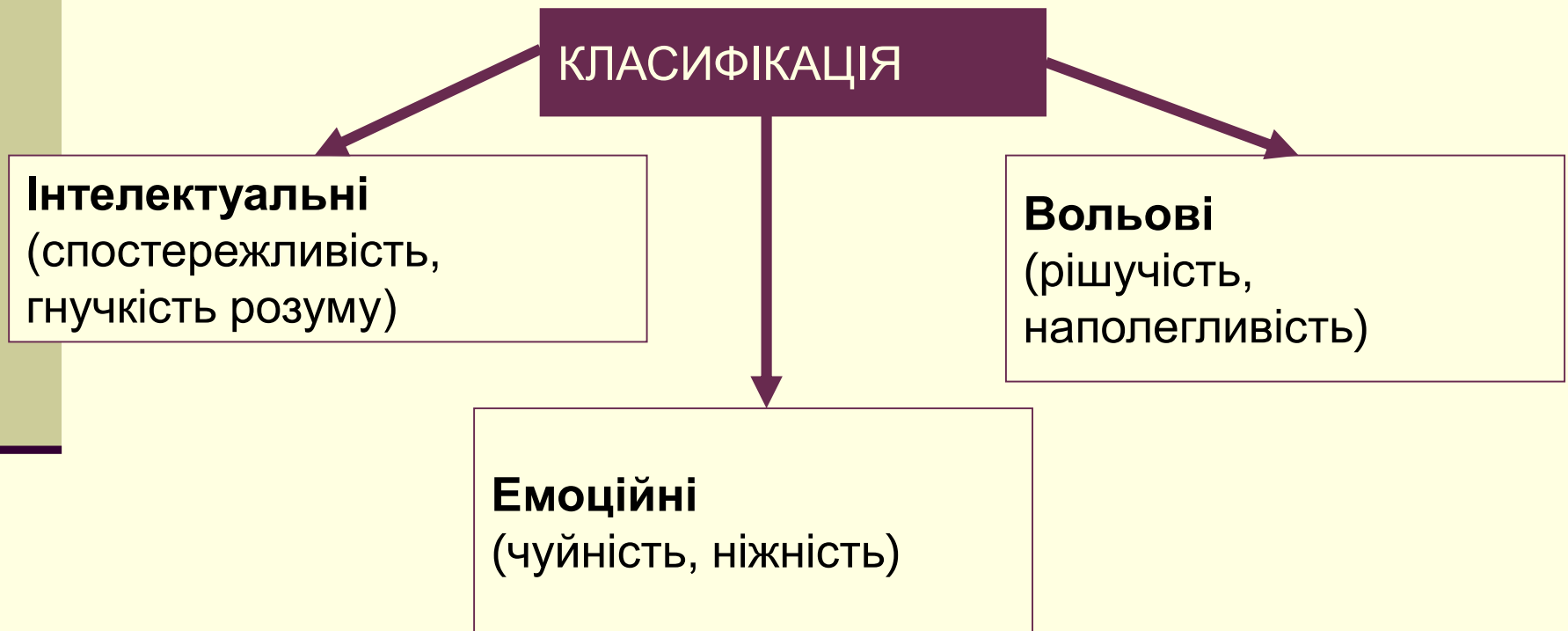
Загальні психічні стани

(наприклад, увага – зосереджена,
розсереджена)

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

3. ПСИХІЧНІ ЯКОСТІ

це стійкі утворення, що забезпечують певний якісно-кількісний рівень діяльності і поведінки, типовий для даної людини.

СТРУКТУРА ПСИХІКИ ЛЮДИНИ

ПСИХІЧНІ ЯКОСТІ
синтезуються і утворюють
складні структурні утворення особистості

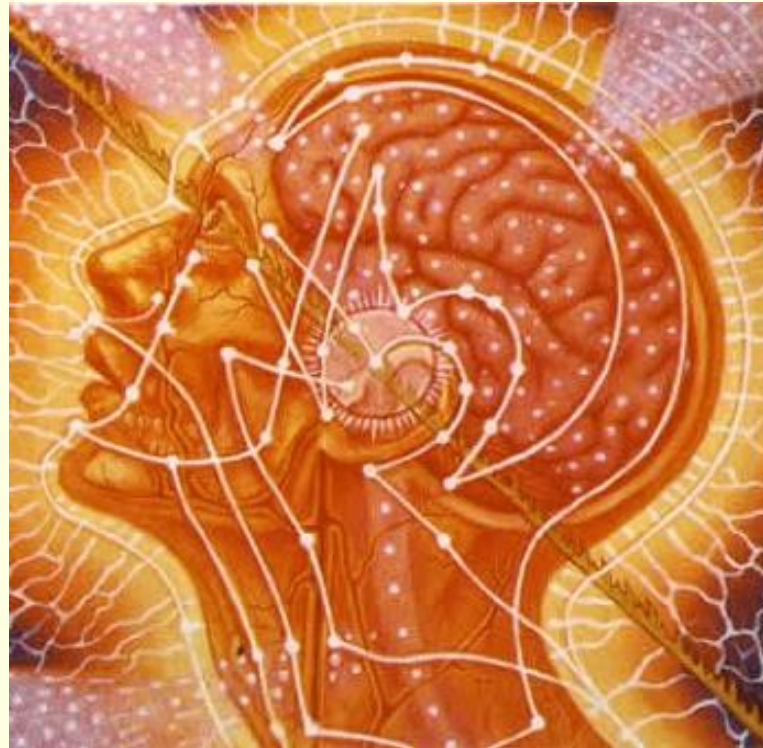
Темперамент

Характер

Здібності

Життєва позиція

2. Свідомість

Визначення свідомості:

- Свідомість у психології розглядається у двох аспектах:
- 1) По-перше, як вищий рівень розвитку психіки;
- 2) по-друге, як думки та почуття, що людина усвідомлює у даний момент. Свідомість не є вродженою характеристикою, вона формується у процесі життя людини у суспільстві. Важливою умовою розвитку свідомості є оволодіння особистістю мовою, тому свідомість ще розуміють як сукупність знань індивіда про навколишній світ.

Властивості свідомості:

- **Ясність:** наявність чіткого і послідовного сприймання оточуючого світу і правильна орієнтація в ньому, т. аллоорієнтація, наявність самосвідомості, збереження здатності відповідати за свої дії і керувати ними.
- **Обсяг:** певна кількість зв'язків або переживань, що знаходяться у свідомості на даний час, т. широта охоплення свідомістю оточуючої ситуації і власних переживань.
- **Зміст:** зміст асоціацій, які виникають під впливом різних подразників і знаходяться у свідомості, т. зміст думок і переживань.
- **Безперервність:** єдність переживань минулого, сучасного і майбутнього.

Етапи індивідуального розвитку свідомості:

- неспляча свідомість – до 1 року (перші реакції на світ, зміни стану внутрішніх органів)
- предметна – 1-3 роки (розрізняє предмети зовнішнього світу)
- індивідуальна - 3-9 років (здатність виділити себе з оточуючого)
- колективна – 9-16 років (адекватне розуміння стосунків між собою та іншими)
- соціальна - 16-22 роки (усвідомлення своєї ролі у суспільстві).

Поняття самосвідомості

Свідомість включає в себе і **самосвідомість** – *це усвідомлення людиною себе самої у своїх відношеннях до зовнішнього світу та інших людей.*

3. Діяльність

Діяльність людини – це свідомо активність, що виявляється в системі дій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

В основі діяльності лежить система рухів і предметних дій, об'єднаних в єдиний комплекс, необхідний для праці в певній галузі суспільного виробництва.

- *В діяльності формуються професійно-особистісні якості людини.*
- *Психіка не тільки виявляється, а й формується в діяльності.*

Обов'язковим компонентом будь-якої діяльності є різноманітні вміння і навички.

- Одні вчені вважають, що навички передують вмінням, інші – навпаки. Причиною цього є багатозначність слова „уміння”.

- Умінням називають і найелементарніший вигляд й рівень виконання дій, і майстерність в даному виді діяльності.

Вміння

- Елементарні
(дії, які виникли на основі знань в результаті наслідування дій чи самостійних спроб і помилок в користуванні предметом).

- Вміння –
майстерність
(виникає на основі вже вироблених навиків і глибоких

Основні різновиди діяльності (ігрова, навчальна, праця)

4. Методологічні принципи психології

**Принцип
детермінізму**

Фіксує причинну зумовленість психіки і включає її у зв'язки і відношення об'єктивних явищ, які існують поза суб'єктом

**Принцип
відображення**

Показує, що психічні явища несуть у собі зовнішній зміст. Психіка тлумачиться як суб'єктивний образ об'єктивного світу

**Єдності психіки
і діяльності**

Пояснює механізми функціонування психіки: психіка виникає, розвивається і існує в діяльності як способі життя суб'єкта

**Принцип
розвитку**

Визначає підходи до психіки як до продукту ускладнень взаємин зі світом, що відбувається у різних планах

**Системно-
структурний**

Спонукає розглядати психіку як детерміноване і самодетерміноване явище, що є різнорівневим осередком життя і перебуває у розвитку

5. Методи психології

Вимоги до методів:

1. Об'єктивність:

- особистість необхідно вивчати в діяльності;
- глибоке знання фізіологічних законів вищої нервової діяльності.

2. **З'ясування причинно-наслідкових зв'язків** у розвитку психіки людини.

3. **Практичне значення результатів** дослідження для розв'язання життєвих завдань.

Етапи психологічного дослідження

- Підготовчий етап (визначається література, первинне знайомство з досліджуванним).

Цей етап завершується визначенням:

- 1.предмету дослідження;
- 2.основних гіпотез;
- 3.вихідних позицій побудови методики.

- II етап – розробка методики дослідження (визначається метод організації дослідження: лонгітюдний чи порівняльний, підбираються методи збору фактичного матеріалу, готується експериментальне обладнання).

- III етап – збір фактичного матеріалу.

- IV етап – якісний і кількісний аналіз матеріалів дослідження, їх інтерпретація та виклад отриманих результатів.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ:

Переваги

збереження природних,
звичних психічних проявів
людини

- дослідник завжди мусить бути пасивним спостерігачем;
- важко виділити причинно-наслідкові зв'язки;
- витрачається багато часу;
- не можна повторити ситуацію.

Недоліки

Експеримент – метод збору фактів у спеціально створених умовах.

Особливості експерименту:

- Навмисне створення ситуації, яка необхідна досліднику (плями Роршаха).
- Різноманітне використання обладнання та апаратури, що забезпечує точність результатів.
- Можливість повторення дослідження.

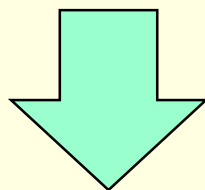
Недолік: в окремих випадках результати дослідження можуть бути дещо штучними.

Етапи експерименту:

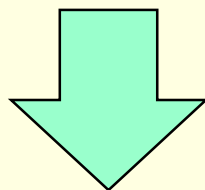
Констатувальний

виявлення рівня тих чи інших особливостей психічного розвитку

Формувальний

вивчення психічного явища безпосередньо в процесі активного формування певних психічних особливостей

Контрольний

порівняння результатів констатувального та формувального експерименту

Метод тестів. Види тестів:

Тести визначення здібностей

*вивчаються особливості пам'яті,
мислення, уяви,
що забезпечують успіх діяльності*

Тести успішності

*визначається рівень знань
і навичок,
необхідний для певної діяльності*

Тести – питальники

*базуються на системі заздалегідь
відібраних і перевірених питань*

Тести – завдання

*дається серія спеціальних завдань,
за підсумками яких роблять висновки
про явище, що вивчається*

Проективні тести

*дають змогу виявити
певні психологічні особливості
у людини*

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

